

Lángos Józsa

A NŐI ÉS A FÉRFI SAKK HELYZETE LÁNGOS JÓZSA KORÁIG

A középkortól a 18. századig a sakk népszerű társadalmi elfoglaltság volt a felsőbb osztályú férfiak és nők számára egyaránt. A legkorábbi női sakkozó a 13. századi szicíliai bárónő

Macalda di Scaletta volt. Mária, skót királynő és I. Erzsébet királynő is gyakran játszottak, és Thomas Jefferson többször írt arról, ahogy Benjamin Franklin sakkozik Párizsban a társadalmilag fontos nőkkel. A férfiak és nők közötti sakkjáték ezekben a századokban tehát előkelő, művészi időtöltés volt. A 19. századra azonban a sakkvilág feletti uralmat a férfiak vették át.

Az első időkorlátot 1861-ben alkalmazták a homoküveg használatával egy angliai bajnokságon,

Bristolban. Ezeket később ingák váltották fel. A digitális órák használata csupán az 1980-as években kezdődött. Az 1880-as évekig a „romantikus sakk” volt az uralkodó játéktípus. Ebben az időszakban a játék inkább a gyors, taktikai manőverekre helyezte a hangsúlyt, mint a hosszabb kalkulált tervezésre. A sakk romantikus időszakát a tudományos, a hipermodern és az új dinamizmus korszaka követte. A modern sakkversenyek a 19. század második felében kezdődtek, az első sakk-világbajnokságot 1886-ban rendezték meg.

A 20. század folyamán a női játékosok jelentős előrelépéseket tettek a játékban a férfi dominancia megszüntetésében, és néhány női játékos (például Menchik Vera) sikeresen versenyezhetett a férfiakkal. 1922-ben Mária

Teresa Mora lett az első nő, aki megnyerte a kubai sakkbajnokságot. A korábban említett cseh-angol mester, Menchik Vera lett az első női sakkvilágbajnok 1927-ben. 1950-ben a Nemzetközi Sakkszövetség (FIDE) bemutatta a női nemzetközi mesteri címet, majd ugyanebben az évben Lyudmila Rudenko meg is szerezte ezt, ezáltal ő lett az első női nemzetközi mester. 7 évvel később, 1957-ben pedig sor került az első női sakkolimpia megrendezésére Emmenben,

Hollandiában.

A Magyar Sakkszövetséget 1911-ben alakították meg, elnökei Maróczy Géza és Huber Dániel lettek. A 20. század magyar írói, költői között is több szenvedélyes játékos is találunk: például Karinthy Frigyes, Nagy Lajost és József Attilát. De a tudósaink sem maradhatnak ki a felsorolásból: a Nobel-díjas Szent-Györgyi Albert, aki a Szegedi Sakk-kör elnöke volt, valamint a Magyar Tudományos Akadémia korábbi elnöke, Vizi E. Szilveszter, aki diákkorában versenyzett is. Ami Magyarország sakksportban elért eredményeit illeti, az első két hivatalos sakkolimpiát Magyarország nyerte 1927-ben és 1928-ban. A legendás győztes csapat tagjai: Maróczy Géza, Nagy Géza, Vajda Árpád, Havasi Kornél, Steiner Endre (Maróczy 1928-ban már nem játszott.)

LÁNGOS JÓZSA ÉLETE

Lángos Józsa 1911. augusztus 28-án született Felsőgallán. Egy bányászcsaládból származott,

szülei, Lángos József és Ivicz Georgina 6 gyermeket neveltek fel. Józsa gyermekkorában Tatabányán polgári iskolát végzett, majd ugyanott könyvelői tanfolyamot is. 19 éves korában egyik barátnője tanította meg sakkozni, amit nagyon megszeretett. Sokat kérte őt, hogy sakkozzanak minél többet. Abban az időben Tatabányán nagy sakkélet folyt a munkás kaszinókban, vezetőjük,

szervezőjük Bernáth János volt. Egyik nap nála jelentkezett, aki el is kezdte tanítani, ráadásul nagy tehetsége miatt gyorsan el is érte, hogy elfogatták csapattagnak és minden mérkőzésen játszhatott is, ami nőként nagy szó volt. 1937-ben lett hivatalosan tagja a

Tatabányai Sport Klubnak és élete végéig ebben a klubban maradt. 1940-ben egyedüli nőként vett részt a Budapesti Sportcsarnokban ezer fő részvételével

rendezett sakkversenyen, ahol sorra győzte le férfi ellenfeleit. Ugyanúgy egyedüli nőként indult egy csepeli versenyen, ahol 600-an voltak és ott szintén remekelt. Ezután az országos „hölgybajnokságon” első helyezést ért el 1942-ben, 1943-ban és 1944-ben is, majd a hivatalosnak nyilvántartott magyar sakkbajnokságok közül az első négy női bajnokságot ő nyerte, amelyek 1947-ben, 1950-ben, 1951-ben és 1952-ben kerültek megrendezésre. Mesteri oklevelet kapott 1947-ben majd elsőként kapta meg a női nemzetközi mesteri címet a magyar versenyzők közül 1950-ben. 1949-50-ben rendezték meg az első körmérkőzéses női

világbajnokságot, ahol 16 résztvevő indult és Józsa 10. helyen végzett. 1952-ben holtversenyben végzett a 8-10. helyen a későbbi világbajnokkal, Olga Rubcovával. Ezen kívül számos nemzetközi tornán képviselte a magyar színeket, például 1955-ben Zágrábban rangos nemzetközi mezőnyben első lett. A nem hivatalos bajnokságaival együtt, összesen

nyolcszoros magyar bajnok, valamint

összesen 21-szer szerepelt magyar bajnoki döntőben. 50 évig volt a Tatabányai Bányász igazolt versenyzője. Miután az aktív versenyzést abbahagyta, edzőként és versenybíróként tevékenykedett. 1987 május 17-én hunyt el Tatabányán.

Tiszteletére több alkalommal is rendeztek Lángos Józsa-emlékversenyt, nevét felvette a tatabányai Lángos Józsa Sakk-kör, valamint Komárom-Esztergom megye első osztályú csapatbajnoksága is az ő nevét viseli.

Végül következzen két parti az 1949-50-es női sakkvilágbajnokságról:

D46

 Borisenko Belova,Valentina

 Langos,Jozsa

World Women-ch (4)

27.12.1949

[Gellért]

Lángos Józsa pozíciós játékosnak számított, ez meglehetősen eltért a kor megszokott játékvitelétől, ami egyértelműen a dinamikus, "vad" taktikus stílus volt. A sakkozók ekkoriban szerettek támadni, ezzel együtt azonban igen pontatlanul védekeztek, és a pozíciós képzettségük is általában alacsony szinten járt. Józsa azonban szakított a kor szokásaival, pozíciós fejlettségét a következő parti is jól mutatja. **1.d4 d5 2.c4 c6** Józsa előszeretettel alkalmazta a Szláv-védelmet sötéttel. **3.Nc3 Nf6 4.Nf3 e6 5.e3 Be7 6.Bd3 0-0 7.0-0 Nbd7 8.b3 b6 9.Bb2 Bb7** A megnyitási szakasz lassan végéhez ér, fehér kis előnyével megkezdődik a középjáték. **10.Ne5 dxc4**

[10...Nxe5 11.dxe5 Nd7 12.f4 Nc5= is számításba jött volna.]

11.bxc4 c5 12.Qc2 h6 13.Rfd1 Qc8?! Diagram

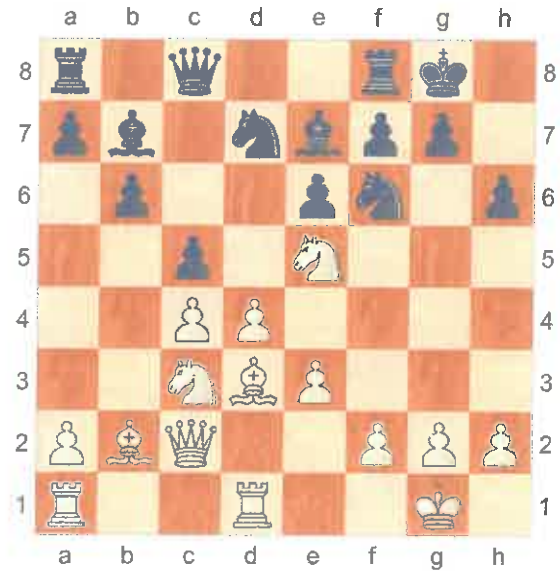
(Diagram)

Az utolsó pont, amikor fehér előnybe kerülhetett volna. **14.Qa4?** nemhogy kiadja az előnyt, de rosszabb állásba is kerül

[14.Nxd7! kihasználja világos fejlődési előnyét, és a konkrétumok vizére evez. Qxd7 (14...Nxd7 15.d5! fehér fölényel) 15.d5! exd5 16.cxd5

A) 16...Nxd5? 17.Nxd5 Bxd5 (17...Qxd5 18.Bh7+-) 18.Bc4+-;

B) 16...a6 17.e4± és világos térelőnyének és erős

centrumának köszönhetően előnyben van.]

14...Rd8?

[14...cxd4 lett volna a legerősebb folytatás, azonban ehhez olyan bonyodalmakat kellett volna helyesen értékelni és számolni, amelyekre csak a számítógép képes. **15.exd4 Nxe5 16.dxe5 Ng4! 17.Ne4 Bxe4 18.Bxe4** Diagram

Bc5!! ezt a 14. lépés előtt látni, és a folytatást is helyesen kalkulálni nem éppenséggel egyszerű feladat. **19.Bxa8 (19.Bd4 Bxd4 20.Rxd4 Qc5?) 19...Nxf2 20.Rf1 Nd3+**

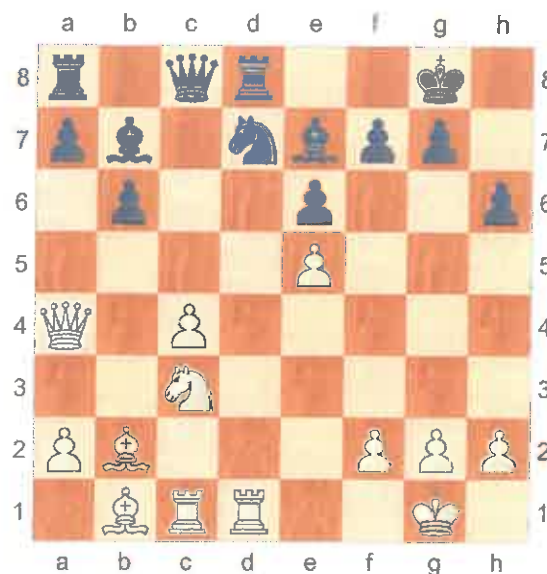
21.Kh1 Nxb2 22.Qb3 Bd4 23.Be4
Bxe5]

15.Rac1? Sablonos lépés, melynek
következtében sötét nagy előnyre
tehet szert. **cx d4 16.ex d4** Diagram
[16.Nxd7 lett volna a kisebb rossz,
azonban Qxd7 17.Qxd7 Rxd7
18.ex d4 Rc8 után sötét jobban áll,
hiszen fehér c4 és d4 "lógó
gyalogjai" gyengeségek, amelyek a
továbbiakban védelemre szorulnak.]

16...Nxe5! A legerősebb folytatás,
nagyon fontos, egyetlen jelentős előnyt
adó lépés. Ezek után fekete
pozíciósan közel nyert álláshoz jut
világos gyenge gyalogszerkezetének -
főleg a c4 gyalog gyengeségének - és
a sötét pontoknak (leginkább a c5
pontnak) köszönhetően. Ahogy
korábban említésre került, a pozíciós
sakk a korban meglehetősen fejletlen
volt még, sokkal nagyobb szerep jutott
a taktikának és a dinamikának, ez a
lépés azonban komoly pozíciós
képzettséget mutat. **17.dxe5 Nd7**
18.Bb1 Diagram

Qc6 Józsa pozíciós stílusa ennél a
lépésnél is megmutatkozik. Elkerüli a
bonyodalmakat, helyette a kötelező

vezéccserével kikényszerít egy
"egykapus", kockázatmentes állást.
[le lehetett volna ütni a gyalogot,
nincs semmi taktikája fehérnek
18...Nxe5 19.Nd5 (19.Qc2 Ng6-+)
19...ex d5 20.Bxe5 d4 21.Bd3
(21.Bxd4? Qg4!-+) 21...Bc5-+
és sötétnek sima gyalogelőnye van.]

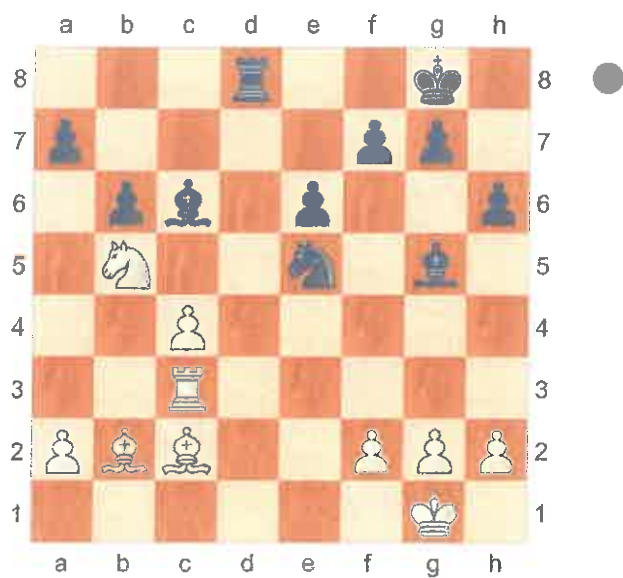
19.Qxc6 Bxc6 20.Nb5

[20.Ne4 jobb lett volna, de Ba4
21.Rd4 Nc5 után is határozott
fekete fölény van.]

20...Bg5! Toronymagasan szintén a
legerősebb lépés, amely után sötét
anyagi előnybe fog kerülni. **21.Rc3**
Nxe5 22.Rxd8+ Rxd8 23.Bc2
Diagram

(Diagram)

Nxc4! ez a taktikai csapás jól mutatja,
hogy Józsa nem csak pozíciós téren
tudott nyomást gyakorolni ellenfeleire.
24.Nxa7 a leglogikusabb próbálkozás
Bd5 25.Ba3 Bf6 26.Rh3 Be4!
erős elterelés, ugyancsak a
legerősebb lépés a táblán. **27.Ba4**
Ra8 28.Bb5 Na5 29.Re3 Bd5
és mivel elkerülhetetlenül

tiszthátrányba kerül, világos kapitulált.
0-1

D46

Langos, Jozsa

Benini, Clarice

World Women-ch (9)

05.01.1950

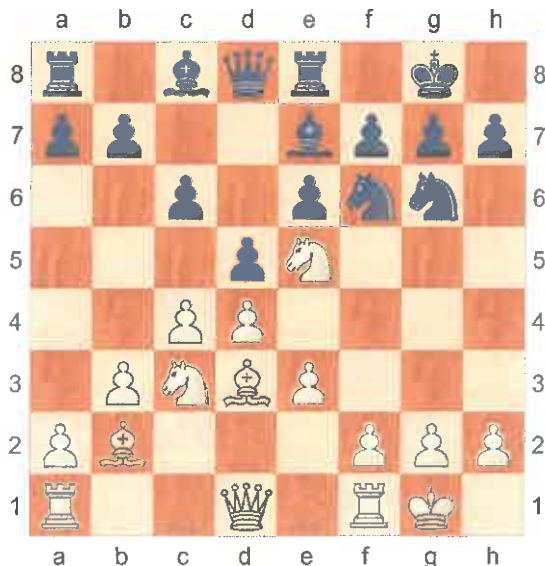
[Gellért]

Habár volt rá példa, hogy Józsa e4-gyel kezdett, ebben a partiban a szolid pozíciós stílushoz híven került az éles megnyitások, és d4-gyel nyitott. **1.d4 d5 2.c4 c6 3.Nc3 Nf6 4.e3 e6 5.Nf3 Be7 6.Bd3 Nbd7 7.0-0 0-0 8.b3 Re8 9.Bb2** Szintúgy, mit az előző partiban, a hasonló megnyitásnak köszönhetően fehér előnnyel kezdődik meg a középjáték - ez esetben Józsa javára. **Nf8?!**

[9...b6 talán egészségesebb fejlődő lépés lett volna. 10.Qe2 Qc7

11.Rac1 Bb7±]

10.Ne5 Ng6 Diagram

11.f4! Erős folytatás, biztosítja az e5 huszár helyzetét. **c5!?** Jó gyakorlati próbálkozás, megpróbál kavarni a rosszabb állásba való belenyugvás helyett.

[11...Nxe5? 12.fxe5+-]

12.Ne2

[12.cxd5 a számítógép javaslata cxd4 (12...exd5 13.Rc1±) 13.exd4

a6! (13...exd5 14.Bb5! Rf8 15.f5! Nh4 16.Bd3±)

A) 14.Nxf7!? Kxf7 15.dxe6+ Kg8 (15...Bxe6 16.f5+-) 16.Kh1↑;

B) 14.Kh1±]

12...Ne4 13.Rc1 Nxe5?! Ez a csere világosnak kedvez, nagyobb térelőnyre tud szert tenni, illetve az f1 bástyának is kinyílik az útja.

[13...Nf8 a legjobb lépés f6 tervével, azonban világos fölénye itt sem kétséges. 14.Qc2 f6 15.Nf3±]

14.fxe5 f6 15.cxd5 exd5 16.Nf4!

a legerősebb folytatás **fxe5?** Diagram

[16...f5 szívósabb lett volna, ám világos itt is nyerve van 17.Bxe4 fxe4 18.dxc5+-]

Taktikai elnézés, mely után fekete teljesen veszett állásba kerül.

17.Nxd5!! Nf6 18.Nxf6+ Bxf6

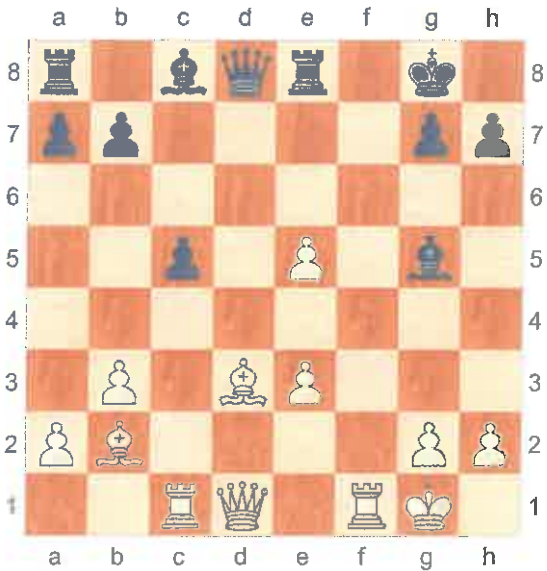
19.dxe5 Bg5 Diagram

(Diagram)

20.Qh5! beáldozza a gyalogot az óriási támadásért cserébe. **Bxe3+**

21.Kh1 Bh6 22.Bc4+ Kh8 23.Rcd1

[23.e6!+- a számítógép javaslata, Vxh6 nagyon kellemetlenül fenyeget.

Bxc1 24.Bxg7+ Kxg7 25.Rf7+ Kg8
26.Qxh7#]

[Az elegáns 23.Qxh6 gxh6 24.e6+
Qd4 25.Bxd4+ cxd4 26.Bb5+-
szintén nyert volna.]

23...Qe7 24.Rf7 Qg5 Diagram

25.Rdf1!?

[25.Qxg5! talán még erősebb
folytatás lett volna. Bxg5 26.e6 Bh6
(26...Bf6 27.Rxf6!+- gxf6 28.Bxf6+
Kg8 29.e7+ Be6 30.Bxe6#)
27.e7+-]

25...Rg8

[25...Qxh5? 26.Rf8+ Rxf8
27.Rxf8#]

26.Qxg5 Bxg5 27.e6 h6 28.Rf8

[28.Rxg7! Rxg7 29.Rf8+ Kh7
30.Bd3+ Rg6 31.Rh8#]

28...Bxe6 29.Rxa8 Bxc4 30.Rxg8+
Bxg8 31.Rf8+- Diagram

Világosnak minőség előnye és

gyakorlatilag nyert állása van, ezután

már csak csuklógyakorlat a győzelem

behúzása. Kh7 32.Rc8 Bf4 33.Rxc5

Be6 34.Rc2 Bd5 35.Re2 g5 36.Kg1

Kg6 37.Be5 Bc1 38.g3 Bf3 39.Rc2

Be3+ 40.Kf1 Kf5 41.Bg7 h5 42.Bh8

Kg4 43.Bf6 Be4 44.Rc3 Bd2 45.Rc4

Kf3 46.Rd4 Be3 47.Rd8 Bb6 48.Rf8

Bd3+ 49.Ke1 Ba5+? 50.Bc3+

és mivel az a5 futó is lehullik, fekete

beszűntette az ellenállást.

1-0